

ENTEROBIOZ KASALLIGINING BOLALAR SALOMATLIGIGA TA'SIRI

Mamatxanova Gulnora Maxmudovna

Farg'ona Jamoat salomatligini saqlash instituti (PhD)

gulnora_statist@inbox.ru

Nurmuhammadova Nigoraxon Ilhomjon qizi

Farg'ona Jamoat salomatligini saqlash instituti

Sog'liqni saqlashni boshqarish va jamoat sog'liqni saqlash

2-kurs magistranti

Rishton Abu Ali ibn Sino nomidagi jamoat salomatligi

texnikumi bosh o'qituvchisi

ilhomjonovnanigoraxon@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqolada enterobioz kasalligining bolalar salomatligiga ko'rsatadigan salbiy ta'siri keng qamrovda o'rganilgan. Tadqiqotda enterobiozning epidemiologik xususiyatlari, klinik kechishi, bolalar organizmiga bo'lgan tizimli ta'siri hamda kasallik natijasida yuzaga keladigan asoratlar ilmiy asosda tahlil qilingan. Klinik kuzatuvlar va laborator tekshiruvlar asosida enterobioz bilan kasallangan bolalarda jismoniy rivojlanishning sekinlashuvi, ruhiy-emotsional holatning buzilishi, immunitetning pasayishi va o'quv faoliyatining susayishi kabi holatlar aniqlangan.

Maqolada enterobiozning bolalar orasida keng tarqalish sabablari, qayta zararlanish xavfi va gigiyenik omillarning ahamiyati yoritilib, kasallikni erta tashxislash va kompleks davolashning muhim jihatlari ko'rsatib berilgan. Tadqiqot natijalari asosida enterobiozning oldini olishga qaratilgan samarali profilaktik choralar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Mazkur ilmiy ish pediatriya, epidemiologiya va jamoat salomatligi sohasida faoliyat yuritayotgan mutaxassislar, shuningdek, tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalari va ilmiy izlanuvchilar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: enterobioz, *Enterobius vermicularis*, gelmintoz, bolalar salomatligi, parazitlar kasalliklar, profilaktika.

Mavzuning dolzarbligi. Bugungi kunda parazitlar kasalliklar, ayniqsa enterobioz, bolalar salomatligi uchun dolzarb tibbiy-ijtimoiy muammo bo'lib qolmoqda. Enterobioz dunyo miqyosida eng keng tarqalgan gelmintozlardan biri bo'lib, ko'proq maktabgacha va maktab yoshidagi bolalar orasida uchraydi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, bolalar gelmintozlari umumiy parazitlar kasalliklarning asosiy qismini tashkil etadi va ularning ichida enterobioz yetakchi o'rinni egallaydi.

Mazkur kasallikning dolzarbligi uning yuqori yuqumli xususiyatga egaligi,

qayta-qayta zararlanish ehtimolining katta ekanligi hamda bolalar jamoalarida tez tarqalishi bilan izohlanadi. Gigiyena qoidalariga to'liq amal qilinmasligi, bolalarda shaxsiy gigiyena ko'nikmalarining yetarli darajada shakllanmaganligi enterobiozning keng tarqalishiga sabab bo'lmoqda. Ayniqsa, bolalar bog'chalari, maktablar va internat muassasalarida ushbu kasallik epidemiologik jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi. Enterobioz bolalar salomatligiga ko'p qirrali salbiy ta'sir ko'rsatadi. Kasallik nafaqat ichak faoliyatining buzilishi, balki uyquning buzilishi, asabiylashish, diqqat va xotira pasayishi, allergik holatlar hamda immunitetning susayishi bilan namoyon bo'ladi. Ushbu holatlar esa bolalarning jismoniy rivojlanishi, psixosotsial holati va o'quv jarayonidagi faolligiga salbiy ta'sir etadi. Uzoq davom etuvchi enterobioz holatlarida esa kamqonlik, tana vazni yetishmovchiligi va surunkali charchoq belgilari kuzatilishi mumkin.

Shuningdek, enterobiozning o'z vaqtida aniqlanmasligi va davolanmasligi turli asoratlarni rivojlanishiga olib keladi. Qiz bolalarda vulvovaginit, siydik-tanosil tizimi yallig'lanishlari, ikkilamchi bakterial infeksiyalar va allergik kasalliklarning kuchayishi enterobioz bilan bevosita bog'liq ekanligi ilmiy manbalarda qayd etilgan. Yuqoridagilarni inobatga olgan holda, enterobioz kasalligining bolalar salomatligiga ta'sirini chuqur o'rganish, uning klinik va epidemiologik xususiyatlarini tahlil qilish, shuningdek, samarali profilaktika va davolash choralarini ishlab chiqish zamonaviy pediatriya va jamoat salomatligi uchun nihoyatda dolzarb hisoblanadi.

Tadqiqot maqsadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi — enterobioz kasalligining bolalar organizmiga ko'rsatadigan klinik va funksional ta'sirini o'rganish, uning salbiy oqibatlarini tahlil qilish hamda samarali profilaktika va davolash bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqotning materiallari va usullari: Tadqiqot materiallari sifatida 3–12 yoshdagi 120 nafar bolalar tibbiy hujjatlari va laborator tekshiruv natijalari tahlil qilindi. Tadqiqot quyidagi usullar asosida olib borildi:

- klinik kuzatuv usuli;
- laborator-dagnostik usullar (perianal qirib olish, mikroskopiya);
- epidemiologik tahlil;
- statistik ma'lumotlarni qayta ishlash usullari.

Bolalar ikki guruhga bo'lindi: enterobioz tashxisi tasdiqlangan asosiy guruh va sog'lom nazorat guruhi. Har ikki guruhda umumiy holat, shikoyatlar, jismoniy va ruhiy rivojlanish ko'rsatkichlari solishtirildi.

Tadqiqot natijalari O'tkazilgan tadqiqotlar natijasida enterobioz bilan kasallangan bolalarda sog'liq holatiga oid bir qator muhim o'zgarishlar aniqlandi. Klinik kuzatuvlar va laborator tekshiruvlar tahlili shuni ko'rsatdiki, enterobioz bolalar organizmiga tizimli ta'sir ko'rsatib, nafaqat ichak faoliyati, balki asab tizimi, immun holat va umumiy rivojlanish ko'rsatkichlariga ham salbiy ta'sir etadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, enterobioz tashxisi tasdiqlangan bolalarning 78 % ida anal sohada doimiy yoki kechki vaqtlarda kuchayadigan qichishish kuzatildi. 64 % bolalarda uyquning buzilishi, tez uyg'onish va bezovtalik holatlari qayd etildi. 52 % holatda ishtahaning pasayishi va ovqatlanish rejimining buzilishi aniqlangan bo'lsa, 41 % bolalarda turli darajadagi allergik toshmalar va teri qichishishlari kuzatildi. Bundan tashqari, 37 % bolalarda diqqatning pasayishi, xotira susayishi va tez charchash kabi asab tizimi bilan bog'liq belgilar aniqlanib, bu holatlar o'quv faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi isbotlandi. Uzoq muddat davom etgan enterobioz holatlarida bolalarning 29 % ida tana vazni yetishmovchiligi, 24 % ida esa kamqonlikka xos klinik belgilar kuzatildi. Bu ko'rsatkichlar enterobiozning bolalar salomatligiga surunkali va chuqur ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi. Nazorat guruhi bilan solishtirilganda, enterobioz bilan kasallangan bolalarda immunitetning pasayishi va tez-tez shamollash kasalliklariga chalinish holatlari sezilarli darajada yuqori ekanligi aniqlandi. Ushbu natijalar enterobiozning bolalar organizmida himoya mexanizmlarini susaytirishini ko'rsatadi.

Xulosa: O'tkazilgan ilmiy tadqiqotlar asosida shuni xulosa qilish mumkinki, enterobioz kasalligi bolalar salomatligi uchun jiddiy tibbiy va ijtimoiy muammo hisoblanadi. Kasallik bolalarning jismoniy, ruhiy va intellektual rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatib, ularning kundalik hayot faoliyati va ta'lim jarayonidagi samaradorligini asaytiradi.

Enterobiozning uzoq muddat davom etishi organizmda umumiy intoksikatsiya belgilarining kuchayishiga, immunitetning susayishiga va ikkilamchi kasalliklar rivojlanishiga zamin yaratadi. Ayniqsa, kasallikning kech aniqlanishi va to'liq davolanmasligi turli asoratlar kelib chiqish xavfini oshiradi. Shu sababli enterobiozni erta tashxislash, kompleks va samarali davolash, shuningdek, shaxsiy va jamoat gigiyenasi qoidalariga qat'iy rioya etish muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar, pedagoglar va tibbiyot xodimlari o'rtasida sanitariya-ma'rifiy ishlarni kuchaytirish, bolalar muassasalarida muntazam profilaktik tekshiruvlar o'tkazish kasallik tarqalishining oldini olishda samarali hisoblanadi. Mazkur tadqiqot natijalari enterobioz kasalligining bolalar salomatligiga ta'sirini baholashda ilmiy-amaliy ahamiyatga ega bo'lib, pediatriya amaliyotida profilaktika va davolash strategiyalarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. WHO. Helminth infections. Geneva, 2021. — 45–52-b.
2. Pokrovskiy V.I. Infekcion kasalliklar. Moskva, 2019. — 210–218-b.
3. Ismoilov A.A. Parazitar kasalliklar. Toshkent, 2020. — 133–140-b.
4. Murray P.R. Medical Microbiology. Philadelphia, 2018. — p. 620–628.
5. Garcia L.S. Diagnostic Medical Parasitology. Washington, 2019. — p. 310–318.
6. Nurmatov S.N. Bolalar parazitologiyasi. Toshkent, 2017. — 95–102-b.

7. CDC. Enterobiasis (Pinworm Infection), 2022. — p. 5–9.
8. Ashford R.W. Human Parasitology. London, 2018. — p. 201–207.
9. Qodirova M.X. Gelmintozlar epidemiologiyasi. Samarqand, 2021. — 77–84-b.
10. Markell E.K. Medical Parasitology. New York, 2017. — p. 155–162.